

CZY WARTO MIEĆ AUTO NA SPÓŁKĘ Z PRACODAWCĄ?

Artykuł omawia zalety podatkowe umownego ustanowienia pomiędzy pracodawcą i pracownikiem współwłasności samochodu osobowego

Cel służbowy, cel prywatny – droga pod górkę

W obrocie gospodarczym powszechne są dwie praktyki: z jednej strony, pracownicy wykorzystują własne samochody osobowe również do celów służbowych pracodawcy; z drugiej strony, pracodawcy zapewniający swoim pracownikom samochody służbowe zgadzają się z reguły na wykorzystanie tych samochodów przez pracowników również do celów prywatnych. Obie te formy współkorzystania z samochodu powodują szereg problemów podatkowych. Wykorzystywanie przez pracownika własnego samochodu osobowego do celów służbowych pracodawcy rodzi szereg obowiązków, w tym przede wszystkim uciążliwy obowiązek prowadzenia ewidencji przebiegu pojazdu, zgodnie z art. 16 ust. 5 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych („ustawa CIT”) oraz art. 23 ust. 5 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych („ustawa PIT”). Z drugiej strony, wykorzystanie przez pracownika samochodu służbowego do celów prywatnych również rodzi szereg trudności ewidencyjnych – związanych bądź to z koniecznością opodatkowania nieodpłatnego świadczenia pracodawcy na rzecz pracownika (jeśli pracodawca zezwała na wykorzystanie samochodu służbowego do celów prywatnych bez odpłatności), bądź to z koniecznością rozliczenia przychodu pracodawcy z tytułu odpłatnego udostępnienia samochodu pracownikowi, w tym ustalenia akceptowalnej, z punktu widzenia fiskusa, ceny za tę usługę (jeśli pracodawca zezwała na wykorzystanie samochodu służbowego do celów prywatnych za odpłatnością). Wydaje się, iż w obu tych sytuacjach ciekawym, prostszym podatkowo, rozwiązaniem alternatywnym może być doprowadzenie przez pracownika i pracodawcę do sytuacji, w której samochód osobowy, wykorzystywany zarówno do celów służbowych pracodawcy, jak i do celów osobistych pracownika, stanie się współwłasnością pracownika i pracodawcy. Niniejszy artykuł temu właśnie jest poświęcony: dotyczy ujęcia podatkowego wydatków i innych kosztów związanych z eksploatacją samochodu osobowego będącego współwłasnością spółki kapitałowej i zatrudnionej przez tą spółkę osoby fizycznej, a także rozpoznawania przychodu osoby fizycznej z tytułu korzystania z takiego samochodu do celów prywatnych.

Ustanowienie współwłasności - przykład

Założmy, iż spółka kapitałowa zawrze z jej pracownikiem umowę o zbyciu udziału w prawie własności samochodu oraz określającą zasady korzystania z rzeczy wspólnej. Założmy, że zgodnie z taką umową pracownik sprzeda spółce udział w wysokości 9/10 w prawie własności samochodu. W wyniku tej sprzedaży, strony umowy staną się współwłaścicielami samochodu i zgodnie z umową będą z niego korzystać oraz ponosić koszty tego korzystania na zasadach określonych w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny („kodeks cywilny”) dla współwłasności (art. 195-221). Strony mogą w takiej umowie postanowić na przykład, iż: (i) spółce przysługiwać będzie pierwszeństwo w korzystaniu z samochodu, (ii) w zakresie, w jakim spółce przysługuje prawo korzystania z samochodu, spółka przydziela pracownikowi samochód jako pojazd do wykonywania zadań związanych z zatrudnieniem pracownika w spółce, jednak z prawem wykorzystania samochodu również przez inne osoby zatrudnione w spółce, (iii) spółka ponosi koszty materiałów

eksploatacyjnych i drobnych napraw związanych z korzystaniem z samochodu w związku z działalnością gospodarczą spółki i na zasadach określonych w przepisach prawa jest uprawniona do amortyzowania swojego udziału we współwłasności samochodu, (iv) pracownik ponosi koszty materiałów eksploatacyjnych i drobnych napraw związanych z korzystaniem z samochodu dla celów własnych, (v) spółka ponosi pozostałe koszty związane z własnością samochodu (remonty generalne, naprawy powypadkowe, koszty ubezpieczenia itp.), jest zobowiązana do szczegółowej ewidencji tych kosztów i jest uprawniona do obciążenia pracownika uzgodnioną przez strony częścią tych kosztów, odpowiadającą stosunkowi w jakim strony odnoszą korzyści z poniesienia tych kosztów lub w jakim przyczyniły się do konieczności poniesienia tych kosztów, (vi) spółka ma prawo do ponoszenia nakładów zwiększających wartość samochodu bez zgody pracownika, jednakże w wypadku, gdy pracownik odmówił zgody na poniesienie nakładu, spółka nie jest uprawniona do obciążania pracownika jakkolwiek kwotą z tego tytułu.

Jak w takim wypadku będzie wyglądało ujmowanie w kosztach podatkowych wydatków i innych kosztów spółki związanych z eksploatacją samochodu? I drugie pytanie: jakie są zasady rozpoznawania przychodu osoby fizycznej (pracownika) z tytułu korzystania z takiego samochodu do celów prywatnych?

Współwłasność samochodu według prawa cywilnego i przykładowej umowy

Podstawą prawną współwłasności samochodu będą przepisy kodeksu cywilnego oraz zawarta pomiędzy pracodawcą i pracownikiem umowa w tym przedmiocie, której przykładowe postanowienia opisaliśmy wyżej. Zgodnie z kodeksem cywilnym, własność tej samej rzeczy może przysługiwać niepodzielnie kilku osobom. Mamy wówczas do czynienia właśnie ze współwłasnością. Współwłasność może być albo współwłasnością w częściach ułamkowych, albo współwłasnością łączną. Współwłasność samochodu, która powstanie w wyniku wykonania umowy będzie tzw. „współwłasnością w częściach ułamkowych”, do której stosuje się przepisy art. 195-221 kodeksu cywilnego. Zgodnie z wyżej wymienionymi przepisami kodeksu cywilnego, każdy ze współwłaścicieli jest obowiązany do współdziałania w zarządzie rzeczą wspólną. Do czynności zwykłego zarządu rzeczą wspólną potrzebna jest zgoda większości współwłaścicieli. W braku takiej zgody każdy ze współwłaścicieli może żądać upoważnienia sądowego do dokonania czynności. Ponadto, zgodnie z wyżej wymienionymi przepisami kodeksu cywilnego, do rozporządzania rzeczą wspólną oraz do innych czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu, potrzebna jest zgoda wszystkich współwłaścicieli. W braku takiej zgody współwłaściciele, których udziały wynoszą co najmniej połowę, mogą żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeknie mając na względzie cel zamierzonej czynności oraz interesy wszystkich współwłaścicieli. W umowie opisanej wyżej, jej strony, czyli pracownik i spółka, zmodyfikowały powyższe zasady kodeksowe przyjmując, iż spółka ma prawo do ponoszenia nakładów zwiększających wartość samochodu bez zgody zbywcy. Zgodnie z art. 206 kodeksu cywilnego, każdy ze współwłaścicieli jest uprawniony do współposiadania rzeczy wspólnej oraz do korzystania z niej w takim zakresie, jaki daje się pogodzić ze współposiadaniem i korzystaniem z rzeczy przez pozostałych współwłaścicieli. W umowie opisanej wyżej, jej strony, czyli pracownik i spółka, uszczegółowiły powyższe zasady kodeksowe przyjmując, iż spółce przysługuje pierwszeństwo w korzystaniu z samochodu, co jednakże nie pozbawia pracownika prawa do korzystania z samochodu. Takie uszczegółowienie jest zgodne ze stosunkiem udziałów stron umowy w prawie własności samochodu (gdyż spółce przysługuje, zgodnie z przyjętymi wyżej ustaleniami, udział w wysokości 9/10).

Natomiast zgodnie z art. 207 kodeksu cywilnego, pożytki i inne przychody z rzeczy wspólnej przypadają współwłaścicielom w stosunku do wielkości udziałów; w takim samym stosunku współwłaściciele ponoszą wydatki i ciężary związane z rzeczą wspólną. W przykładowej umowie, pracownik i spółka zmodyfikowały powyższe zasady kodeksowe. Zgodnie z przykładową umową, każda ze stron umowy sama ponosi koszty materiałów eksploatacyjnych i drobnych napraw związane z korzystaniem przez nią z samochodu. Wprawdzie spółka ponosi pozostałe koszty związane z własnością samochodu (remonty generalne, naprawy powypadkowe, koszty ubezpieczenia itp.), jednakże strony umowy określiły szczegółowe zasady obciążania przez spółkę tymi kosztami pracownika, tak aby pracownik ponosił w ostatecznym rachunku taką część tych kosztów, która odpowiada stosunkowi w jakim pracownik odnosi korzyści z poniesienia tych kosztów lub w jakim przyczynił się do konieczności poniesienia tych kosztów. Tym samym, w ostatecznym rachunku, żadna ze stron umowy nie ponosi ciężarów związanych z korzystaniem z samochodu przez drugą stronę umowy.

Ujęcie w kosztach podatkowych eksploatacji samochodu – amortyzacja

Zgodnie z art. 15 ustęp 6 ustawy CIT, kosztem uzyskania przychodów są odpisy z tytułu zużycia środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych (odpisy amortyzacyjne) dokonywane wyłącznie zgodnie z przepisami art. 16a-16m ustawy CIT, z uwzględnieniem art. 16 ustawy CIT. Zgodnie z art. 16a ust. 1 ustawy CIT, amortyzacji co do zasady podlegają między innymi środki transportu stanowiące własność lub współwłasność podatnika, nabyte lub wytworzone we własnym zakresie, kompletne i zdatne do użytku w dniu przyjęcia do używania, o przewidywanym okresie używania dłuższym niż rok, wykorzystywane przez podatnika na potrzeby związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Tak więc, dopuszczalna jest amortyzacja podatkowa samochodu, jako środka transportu nabytego przez spółkę na zasadzie współwłasności, pod warunkiem, iż samochód spełnia pozostałe elementy definicji środka trwałego („kompletne i zdatne do użytku w dniu przyjęcia do używania, o przewidywanym okresie używania dłuższym niż rok, wykorzystywane przez podatnika na potrzeby związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą”). Zgodnie z art. 16g ust. 1 ustawy CIT, za wartość początkową nabytych odpłatnie środków trwałych uważa się co do zasady cenę ich nabycia. Natomiast, zgodnie z ustępem 8 tegoż artykułu, w razie gdy składnik majątku stanowi współwłasność podatnika, wartość początkową tego składnika ustala się w takiej proporcji jego wartości, w jakiej pozostaje udział podatnika we własności tego składnika majątku. Tym samym, wartość początkowa samochodu dla celów amortyzacji podatkowej będzie równa cenie zapłaconej przez spółkę pracownikowi za udział w prawie własności (oczywiście, z zastrzeżeniem, że cena ta nie powinna przekraczać wartości rynkowej). Zgodnie z art. 16j ust. 1 punkt 2 ustawy CIT, podatnicy mogą indywidualnie ustalić stawki amortyzacyjne dla używanych lub ulepszonych środków trwałych, po raz pierwszy wprowadzonych do ewidencji danego podatnika, z tym że okres amortyzacji nie może być krótszy, w wypadku samochodów osobowych, niż 30 miesięcy. Zgodnie z art. 16j ust. 2 punkt 1 ustawy CIT, samochód będzie można uznać za używany, jeżeli spółka udowodni, że przed jego nabyciem przez spółkę był wykorzystywany co najmniej przez okres 6 miesięcy. Należy też wziąć pod uwagę ograniczenie wynikające z art. 16 ust. 1 punkt 4 ustawy CIT, zgodnie z którym nie uważa się za koszty uzyskania przychodów odpisy z tytułu zużycia samochodu osobowego w części ustalonej od wartości samochodu przewyższającej równowartość 20.000 EURO przeliczonej na złote według kursu średniego EURO ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia przekazania samochodu do używania.

Ujęcie w kosztach podatkowych eksploatacji samochodu – inne koszty

Zgodnie z art. 15 ustęp 1 ustawy CIT, kosztami uzyskania przychodów są wszelkie koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 16 ust. 1. W danym stanie faktycznym, należy rozważyć następujące ograniczenia odnoszące się do samochodów, zawarte w art. 16 ust. 1 ustawy CIT. Zgodnie z art. 16 ust. 1 ustawy CIT, nie uważa się za koszty uzyskania przychodów:

- 30) wydatków ponoszonych na rzecz pracowników z tytułu używania przez nich samochodów na potrzeby podatnika:
 - a) w celu odbycia podróży służbowej (jazdy zamiejscowe) – w wysokości przekraczającej kwotę ustaloną przy zastosowaniu stawek za jeden kilometr przebiegu pojazdu,
 - b) w jazdach lokalnych – w wysokości przekraczającej wysokość miesięcznego ryczałtu pieniężnego albo w wysokości przekraczającej stawki za jeden kilometr przebiegu pojazdu, określonych w odrębnych przepisach wydanych przez właściwego ministra,
- 49) składek na ubezpieczenie samochodu osobowego w wysokości przekraczającej ich część ustaloną w takiej proporcji, w jakiej pozostaje równowartość 20.000 EURO, przeliczona na złote według kursu średniego EURO ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia zawarcia umowy ubezpieczenia w wartości samochodu przyjętej dla celów ubezpieczenia,
- 50) strat powstałych w wyniku utraty lub likwidacji samochodów oraz kosztów ich remontów powypadkowych, jeżeli samochody nie były objęte ubezpieczeniem dobrowolnym,
- 51) wydatków, z zastrzeżeniem pkt 30, z tytułu kosztów używania, dla potrzeb działalności gospodarczej, samochodów osobowych niestanowiących składników majątku podatnika – w części przekraczającej kwotę wynikającą z pomnożenia liczby kilometrów faktycznego przebiegu pojazdu dla celów podatnika oraz stawki za jeden kilometr przebiegu, określonej w odrębnych przepisach wydanych przez właściwego ministra.

Dodatkowo, w art. 16 ust. 5 ustawy CIT prawodawca wskazał, iż przebieg pojazdu, o którym mowa w art. 16 ust. 1 pkt 30 i 51 ustawy CIT, powinien być, z wyłączeniem ryczałtu pieniężnego, udokumentowany w ewidencji przebiegu pojazdu, potwierdzonej przez podatnika na koniec każdego miesiąca. W razie braku tej ewidencji, wydatki z tytułu używania samochodów nie stanowią kosztu uzyskania przychodów. Jednakże, analiza treści powyższych ograniczeń wskazuje, iż w danym stanie faktycznym do spółki nie będą miały zastosowania ograniczenia zawarte w punktach 30 oraz 51 artykułu 16 ustęp 1 ustawy CIT. Ograniczenie zawarte w punkcie 30 artykułu 16 ustęp 1 ustawy CIT nie będzie miało zastosowania, gdyż spółka nie będzie wypłacała pracownikowi jakichkolwiek kwot z tytułu korzystania przez „pracowników z tytułu używania przez nich samochodów na potrzeby podatnika”. Należy bowiem zauważyć, iż spółka będzie współwłaścicielem samochodu i zgodnie z umową sama ponosić będzie wszelkie koszty związane z korzystaniem przez nią z samochodu do własnych celów gospodarczych. Ograniczenie zawarte w punkcie 51 artykułu 16 ustęp 1 ustawy CIT nie będzie miało zastosowania, gdyż samochód stanowiąc będzie składnik majątku spółki.

Rozpoznawanie przychodu pracownika z tytułu korzystania z samochodu do celów prywatnych

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy PIT, opodatkowaniu podatkiem dochodowym podlegają wszelkiego rodzaju dochody osób fizycznych, chyba że przepisy wskazują wyraźnie, iż dany dochód nie podlega opodatkowaniu lub na podstawie przepisów Ordynacji podatkowej zaniechano poboru podatku. Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy PIT, przychodami co do zasady są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. Z powyższego wynika, iż aby wystąpił przychód musi być dokonane świadczenie **na rzecz** podatnika („otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika”). Świadczenie jest dokonane **na rzecz** innego podmiotu wówczas, gdy podmiot ten odniesie **korzyść** w wyniku świadczenia. Tym samym, nie można uznać za przychód podatkowy pracownika korzystania przez tegoż pracownika z samochodu do celów prywatnych, gdyż w tym wypadku w ogóle nie dochodzi do jakiegokolwiek świadczenia pomiędzy stronami. Jak bowiem wskazano wyżej, zgodnie z przepisami prawa cywilnego, każdy ze współwłaścicieli jest uprawniony do współposiadania rzeczy wspólnej oraz do korzystania z niej w takim zakresie, jaki daje się pogodzić ze współposiadaniem i korzystaniem z rzeczy przez pozostałych współwłaścicieli. Ponadto, jak wskazano wyżej, zgodnie z zapisami umowy, żadna ze stron umowy nie ponosi ciężarów związanych z korzystaniem z samochodu przez drugą stronę umowy.

Do powstania przychodu podatkowego po stronie pracownika doszłoby jedynie wówczas, gdyby spółka poniosła koszty związane z korzystaniem z samochodu przez pracownika do celów prywatnych i nie obciążyla go co najmniej równowartością tych kosztów. W takim wypadku doszłoby do nieodpłatnego świadczenia na rzecz osoby fizycznej. Co do zasady, świadczenie takie powinno być opodatkowane. W wypadku, gdy tytułem do takiego świadczenia będzie stosunek pracy, spółka zobowiązana będzie, jako płatnik, do poboru zaliczek na podatek dochodowy.

Podsumowanie

Powyższa analiza wskazuje, iż w wypadku odpowiedniego zaprojektowania umowy ustanawiającej pomiędzy pracodawcą i pracownikiem współwłasność samochodu osobowego można uniknąć zarówno kłopotliwego obowiązku prowadzenia ewidencji przebiegu pojazdu, jak i nie mniej kłopotliwego zadania rozliczenia się podatkowego z korzystania przez pracownika z samochodu służbowego do celów prywatnych.

Autor:

Dr Andrzej Malec – doradca podatkowy, wpis nr 06013, Senior Partner oraz współodpowiedzialny za praktykę podatkową w kancelarii prawnej Kochański Zięba Rapala i Partnerzy.

14 września 2011 r.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Jakiegokolwiek wykorzystanie, z wyjątkiem cytowania krótkich fragmentów w celu omówienia lub krytyki artykułu, możliwe tylko za pisemną zgodą autora. Niniejszy artykuł nie jest opinią prawną i nie rodzi jakiegokolwiek odpowiedzialności autora.